

به نام خدا

دانش آموز

مولفان :

فاطمه رحیمی

سیده زهرا موسوی

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۲)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: رحیمی، فاطمه، ۱۳۵۹ خرداد -

عنوان و نام پدید آور: دانش آموز / فاطمه رحیمی، سیده زهرا موسوی.

مشخصات نشر: ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۲.

مشخصات ظاهری: ۱۰۸ص.: جدول، نمودار (رنگی).

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۲۱۵-۳

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۰۳-۱۰۸.

موضوع: افت تحصیلی -- ایران -- نمونه پژوهی

Educational depreciation -- Iran -- Case studies*

شاگردان دبیرستان -- ایران -- نمونه پژوهی

High school students -- Iran -- Case studies

شناسه افزوده: موسوی، سیده زهرا، ۱۳۶۳ -

رده بندی کنگره: LC۱۴۵

رده بندی دیویی: ۳۷۱/۲۹۱۳۰۹۵۵

شماره کتابشناسی ملی: ۹۳۱۱۳۹۵

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: دانش آموز

مولفان: فاطمه رحیمی - سیده زهرا موسوی

ناشر: ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)

صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۲

چاپ: زبرجد

قیمت: ۸۷۰۰۰ تومان

فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان:

<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۲۱۵-۳

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵

www.chaponashr.ir

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۹	فصل اول.....
۹	کلیات.....
۹	مقدمه.....
۱۱	بیان موضوع.....
۱۳	سوال اصلی « علل اجتماعی افت تحصیلی دانش آموزان متوسطه کدام است؟ ».....
۱۴	اهمیت موضوع.....
۱۷	فصل دوم.....
۱۷	ادبیات نظری.....
۱۷	مفهوم آموزش و پرورش.....
۲۰	جامعه‌شناسی آموزش و پرورش.....
۲۱	هدف جامعه‌شناسی آموزش و پرورش.....
۲۲	نظام جدید آموزش و پرورش در ایران.....
۲۵	نظام آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران.....
۲۶	آموزش و پرورش دوره متوسطه.....
۲۹	افت تحصیلی.....
۳۲	گلشن فومنی (۱۳۸۲) می‌نویسد:.....
۳۳	منادی (۱۳۷۲) هم می‌نویسد:.....
۳۵	عوامل افت تحصیلی.....
۳۵	عوامل داخلی.....

- ۳۵.....عوامل خارجی
- ۳۵.....انواع شکستهای تحصیلی
- ۴۳.....بحثی در مورد تکرار پایه
- ۴۹.....بررسی افت تحصیلی و عوامل موثر در آن در چند کشور خارجی
- ۵۰.....دلایل ترک تحصیل در منطقه خاورمیانه
- ۵۲.....افت تحصیلی در چند کشور پیشرفته صنعتی و شیوه‌های مقابله با آن
- ۵۲.....مقابله با افت تحصیلی در کشورهای آسیا و اقیانوس آرام
- ۵۲.....اقدام‌های سازمانی
- ۵۳.....اقدام‌های تربیتی
- ۵۳.....اقدام‌های انگیزشی و مادی
- ۵۳.....مشارکت اولیاء و جامعه محلی
- ۵۳.....اقدام‌های غیر رسمی
- ۵۴.....افت تحصیلی در غرب و شیوه‌های مبارزه با آن
- ۵۴.....افت تحصیلی و عوامل فردی
- ۵۵.....افت تحصیلی و کمبود خانوادگی
- ۵۵.....افت تحصیلی و عوامل درون مدرسه
- ۵۷.....شیوه‌های برخورد با پدیده افت تحصیلی در غرب
- ۵۷.....روشهای ترمیمی و جبرانی مقابله با افت تحصیلی
- ۵۷.....روشهای تغییر و تحول بنیادی مدرسه
- ۵۸.....روشهای اصلاحی و درمانی آموزش و پرورش
- ۵۹.....آموزش و پرورش جبرانی

- برنامه‌های متنوع جبرانی ۶۰
- اثرات آموزش و پرورش جبرانی ۶۱
- خدمات حمایتی ۶۱
- خدمات حمایتی در فرانسه ۶۲
- خدمات حمایتی در بلژیک : کلاسهای تطبیقی ۶۲
- آموزش متقابل ۶۴
- جنبشهای مبارزه با نابرابریها ۶۵
- آموزش خانواده ۶۷
- پیوند خانه و مدرسه ۶۸
- پروژه‌های محلی و منطقه‌ای مبارزه با افت تحصیلی ۶۹
- بررسی مسأله افت تحصیلی و ارائه راه‌حلهای پیشنهادی در ایران ۷۲
- خسارتهای ناشی از شکست تحصیلی در ایران ۷۶
- راه‌حلهای پیشنهادی و اجرایی ۷۸
- روش دیگر جلوگیری از افت تحصیلی ۷۸
- رویکردهای جامعه‌شناسی به آموزش و پرورش ۸۲
- دورکیم ۱۲
- پارسنز ۱۳
- مارکسیم ۱۵
- آلتوسر ۱۶
- بولز و گین تیس ۱۷
- پائولو فریره ۱۷

۱۱	پی یر بور دیو
۹۱	مفاهیم کلیدی
۹۱	نظام آموزش و پرورش
۹۱	پایه تحصیلی
۹۱	مدرسه
۹۲	دوره متوسطه
۹۲	تکرار پایه
۹۲	تکرار کننده پایه
۹۳	ترک تحصیل
۹۳	ترک تحصیل کننده
۹۳	شکست یا افت تحصیلی
۹۴	خانواده
۹۴	درآمد
۹۵	شغل
۹۵	تحصیلات افراد
۹۵	عدم امیدواری به آینده تحصیلی
۹۵	نرخ ترک تحصیل سواد آموز
۹۵	چارچوب نظری اثر
۹۵	اصحاب اصالت تجربه
۹۶	جامعه‌شناسی تفهیمی
۹۶	رویکرد سیستمی به آموزش و پرورش

نظریه کارکردگرایی (فونکیسونالیستی) ناظر بر کارکرد گزینش نظام آموزشی.....۹۷

نظریه باز تولید مناسبات سلطه ناظر بر معیارهای گزینش در نظام آموزشی.....۹۹

منابع.....۱۰۳

فصل اول

کلیات

مقدمه

آموزش و پرورش یکی از قدیمی‌ترین نهادهای اجتماعی است که از بدو تشکیل زندگی گروهی انسان و در پاسخ به نیاز انسانها در روابط متقابل به شکل ابتدایی خود وجود داشته‌است. آموزش و پرورش رسمی از اوایل قرن حاضر به صورت یک نظام فراگیر، ابتدا جوامع پیشرفته و متعاقب آن سراسر جوامع در حال پیشرفت را فرا گرفته است و امروز جامعه‌ای نیست که این نظام نقشی در تحول و پیشرفت آن نداشته باشد. (فومنی، ۱۳۸۲، ۱۳)

قلمرو رشد و فعال شدن استعدادها و تواناییهای آدمی را زمان- مکان(جایگاه) یا شرایط زمانی- مکانی(موقعیت) تعیین می‌کند و جهت می‌دهد. بنابراین تربیتی سودمند و اثربخش خواهد شد که آن شرایط را در نظر بگیرد و با آنها هماهنگ باشد و یا بتواند شرایط نامطلوب را به شرایط مطلوب تغییر دهد. به عبارت دیگر رشد و تکامل و فعال شدن استعدادها و تواناییهای هر شخص، مستلزم وجود سالم: خانواده سالم، جامعه سالم و موقعیت (مجموع شرایط زمانی- مکانی موثر) سالم است و توأم بودن آنها از ضرورت‌های آموزش و پرورش موثر و موفق است. (شعاری نژاد، ۱۳۸۱، ۲۱).

از بین بردن بی‌سوادی، بی‌کاری، محرومیت و بسیاری از مشکلات و نارسائی‌های دیگر اجتماعی را باید در کارکرد مدرسه جستجو کرد. مدرسه مکانی است که در آن بهتر از هر جای دیگر میراث فرهنگی هر قوم می‌تواند منتقل شود و استعدادهای بالقوه

دانش‌آموزان پرورش یابد و آنان را برای شرکت فعال در جامعه آماده سازد. همچنین مدرسه با پرورش رفتارها و تواناییهایی که مردم برای شرکت در تغییرات و رویارویی با آنها بدان نیاز دارند، راه را برای تجدید حیات اجتماعی هموارتر می‌کند. عدم موفقیت نظامهای آموزش در انجام این رسالت در بسیاری از مواقع به صورت افت یا شکست تحصیلی بروز می‌کند که شامل کیفیت یادگیری دانش‌آموزان، تکرار پایه و ترک تحصیل است. افت تحصیلی در کشور ما از پدیده‌های مهم سازمان آموزش و پرورش است که به صورت یک مسأله‌ای مهم درآمده که نظر غالب جامعه‌شناسان و روانشناسان و مربیان تربیتی را به خود جلب کرده است. پدیده‌ای که هر ساله مقادیر قابل توجهی از منابع و سرمایه‌های انسانی و اقتصادی جامعه را تلف نموده و آثار مخرب و ناگواری را نیز در حیات فردی، خانوادگی و اجتماعی افراد مردود به جای می‌گذارد. باید به مسأله افت تحصیلی اندیشید، زیرا خسارت ناشی از این پدیده که باعث پژمردگی حیات و سرخوردگی یک انسان و داغ شکستی که برای یک عمر بر روان فرد نقش بسته، با تکرار یک سال یا بیشتر، بهبود نمی‌یابد (اظهار ندامت دانش‌آموزان مدارس بزرگسال یا شبانه اعم از دختر و پسر گویای این امر است). ارائه آموزش و پرورش یکسان هم برای همه دانش‌آموزان به رغم تفاوت‌های فردی، مسائل و مشکلات عاطفی در خانواده و تفاوت‌های اجتماعی، اقتصادی و به خصوص فرهنگی خانواده‌ها می‌تواند از عوامل ایجادکننده افت تحصیلی محسوب شود. از آنجا که تفاوت فرهنگی خانواده‌ها به ویژه مناطق مختلف کشورهای در حال توسعه، غالباً بارز و آشکار است، نظام آموزش و پرورش نمی‌تواند برای همه طبقات اجتماعی کارآیی لازم را داشته باشد. از این رو بسیاری از کودکان و نوجوانان، بخصوص در مناطق محروم به رغم هوش و استعداد از ادامه تحصیل باز می‌مانند.

در این اثر سعی شده است تا ریشه‌های جامعه‌شناختی «افت تحصیلی» در مقاطع متوسطه را در شهرستان آمل تا حد امکان شناخته و همچنین مقایسه‌ای از جهت میزان افت در بین دانش‌آموزان دختر و پسر از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۳ به عمل بیاید. چرا که